

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ОСНОВІ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкривається проблема вивчення ролі інноваційного потенціалу у підвищенні конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості на основі трансферу технологій. Визначені умови досягнення підприємствами більш високого рівня конкурентоспроможності. Визначено завдання, які повинні виконуватись для підвищення інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості на основі трансферу технологій.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентна перевага, інноваційний потенціал, інноваційний розвиток, трансфер технологій.

I. V. RODIONOVA

Khmelnytsky National University

ROLE OF INNOVATION POTENTIAL IN COMPETITIVENESS INCREASE OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISE BASED ON TECHNOLOGY TRANSFER

The article deals with the problem of studying the role of innovation potential in enhancing the competitiveness of light industry enterprises based on technology transfer. Conditions of higher level of enterprise competitiveness achievement are determined. The tasks that must be performed to improve the innovation potential of light industry enterprises based on technology transfer are defined.

Keywords: competitiveness, competitive advantage, innovation potential, innovation development, technology transfer.

Постановка проблеми. На сьогодні більшість керівників підприємств усвідомлюють, що конкурентна перевага підприємства – це перевага, перш за все, перед конкурентами, в той час як те ж саме обладнання та сировина принципово доступні всім конкуруючим підприємствам, а “тонкощі” технології і способів організації роботи – це єдине, чим одне підприємство може відрізнитися від іншого. Однак у випадку, якщо професійні секрети і ноу-хау народжені на даному підприємстві, то вони є недоступними для конкурентів.

Разом з тим, проблема конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості займає одне з визначальних місць у макроекономічній політиці України. Стратегічні завдання вимагають підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки на інноваційних засадах, що має створити переваги для підприємств легкої промисловості у боротьбі з економічними суперниками на внутрішніх та міжнародних ринках та допомогти Україні зайняти гідне місце поряд із розвиненими світовими країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Істотний внесок у дослідження ролі інноваційного потенціалу та трансферу технологій в економічному розвитку та підвищенні конкурентоспроможності підприємства зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Є.І. Бойко, М.П. Горін, В.М. Нижник, О.Ф. Андросова, А.В. Череп, М.Г. Чумаченко, О.І. Амоша, Л.М. Саломатіна, Н.І. Чухрай, Р. Патора, Є.В. Лапін, С.М. Ілляшенко, П.М. Завлін, В.А. Верба, І.В. Новікова, В.П. Соловійов, Л.І. Федулова, В.Г. Федоренко, Н.В. Краснокутська, Р.А. Фатхутдінов, А.В. Гриньов, Г.О. Смірнова, М.М. Тітова, Є.П. Мазур, Я.В. Смірнов, О.В. Косолапов, О.А. Гиренко-Коцуба, Л.С. Мартюшева, В.О. Калишенко, О.І. Митякова та інші. Зазначимо, що вітчизняні вчені стверджують, що реалізація власної моделі інноваційного розвитку є однією з необхідних умов досягнення підприємством якісно нового рівня конкурентоспроможності. Ефективний розвиток підприємства головним чином залежить від масштабів впровадження новітньої техніки й технологій, а підвищення активності інноваційної діяльності підприємств легкої промисловості є однією з головних передумов забезпечення стабільності, стійкого розвитку та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні сформовано значну теоретичну базу в галузі визначення сутності, принципів, проблем та напрямів забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Водночас більш глибокого вивчення потребують питання впливу інноваційного потенціалу на рівень конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості на основі трансферу технологій.

Формулювання цілей статті. У зв'язку з цим метою даної статті є визначення ролі інноваційного потенціалу у підвищенні конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості на основі трансферу технологій та обґрунтування необхідності їх переходу на інноваційний шлях розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоспроможність, як комплекс економічних, науково-технічних, виробничих, організаційних, управлінських та інших факторів, що реалізуються в товарах та послугах, які успішно конкурують на внутрішніх і світових ринках [1, с. 88], відіграє значну роль з переходом підприємств на інноваційний шлях розвитку.

Як показує світова практика, важливими умовами досягнення більш високого рівня конкурентоспроможності промислового підприємства є: створення і оволодіння новими знаннями на

підприємстві в якості головної основи ефективної конкурентної боротьби; розвиток конкуренції між працівниками, що сприяє інноваційній активності; створення конкурентних переваг шляхом використання інновацій, нових технологій, знань та інформації; здатність підприємств впроваджувати нововведення, удосконалювати та модернізувати їх; здатність безперервно впроваджувати нові та удосконалювати вже існуючі інновації, оскільки будь-яке досягнення є доступним для повторення конкурентами.

Таким чином, для зростання конкурентоспроможності підприємствам легкої промисловості необхідно постійно спрямовувати свої зусилля на пошук, здійснення і впровадження нововведень, тобто, на інноваційний шлях розвитку.

Таким чином, основою конкурентних переваг є процес постійного стимулювання оновлення і вдосконалення – процес стимулювання інновацій [2, 3].

На сьогодні промислові підприємства досягають конкурентних переваг завдяки інноваціям шляхом використання як нових технологій, так і методів роботи, але після досягнення переваг утримання їх стає можливим тільки шляхом постійних вдосконалень, тобто безперервних інновацій. Таким чином, для підприємств легкої промисловості головною ознакою конкурентоспроможності повинна стати діяльність, пов'язана із придбанням чи безпосереднім запровадженням передових технологій, тобто здійснення безперервного процесу трансферу технологій. Підвищення інноваційного потенціалу також, в свою чергу, включає ефективне використання наявного наукового, трансферно-технологічного, інформаційного, фінансового, виробничого та кадрового потенціалів з метою підвищення результатів діяльності та подальшого розвитку конкурентних переваг підприємства.

Особливістю підвищення інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості в системі трансферу технологій є те, що успіх буде залежати від якості виконання завдань, які ставлять перед собою підприємства. Якщо всі зусилля будуть спрямовані на випуск інноваційної продукції без співпраці підприємств з іншими організаціями (з приводу навчання працівників, обміну інформацією, продажу чи купівлі технологій), то в даній ситуації трансфер технологій забезпечуватись не буде.

Система інноваційних завдань являє собою стандартний шаблон, який може використовуватись керівниками на різних підприємствах легкої промисловості для прийняття будь-яких інноваційних рішень.

Формування такої системи слід розпочинати з визначення інноваційної мети, беручи за основу сформульовану місію підприємства та його основні цінності. Мета може полягати в тому, щоб стати лідером на ринку з продажів інноваційної продукції, забезпечити ринкову стабільність на основі конкурентних переваг, досягти зростання конкурентоспроможності через освоєння нових ринків тощо.

Визначення мети інноваційного потенціалу в системі трансферу технологій здійснюється на основі розробленої поточної системи цілей технологічного розвитку, дослідження загальних тенденцій науково-технологічного розвитку ринку, технологічного моніторингу, аналізу чинників зовнішнього середовища підприємства. Основними цілями стратегії, які повинні здійснюватись для підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі трансферу технологій є наступні: прогнозування та швидка реакція підприємства на зміни ринкових потреб; вибір способу трансферу технологій, який максимально відповідає потребам підприємства; створення умов для постійного оновлення виробничої бази та впровадження нових технологій; зростання прибутків підприємства, його ринкової вартості при впровадженні нових залучених технологій; мінімізація ризиків, пов'язаних із придбанням та продажем технологій.

Незважаючи на переваги торгівлі технологіями, можливості отримання додаткових прибутків та виходу на нові ринки збуту, обсяги закупівлі технологій підприємствами значно перевищують обсяги їх продажу. Це пояснюється відсутністю налагодженої інфраструктури технологічного ринку в Україні, а також неусвідомленістю керівниками підприємств переваг продажу власних технологій і розгляду їх у якості товару. В українських реаліях існує ще й третій гальмуючий фактор – відсутність налагодженої інфраструктури технологічного ринку. Разом з тим, на світовому технологічному ринку зростає не лише попит на технології, а й обсяги пропозицій [4].

Таким чином, інноваційний потенціал як спосіб реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі трансферу технологій орієнтований на зростання, заміщення, продаж існуючих технологічних активів підприємства. На наш погляд, підвищення інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості на основі трансферу технологій має включати:

1) Проведення аналізу з метою виявлення позицій підприємства на технологічному ринку, дослідження потенціалу трансферу технологій підприємства та виявлення об'єктів трансферу на основі проведення технологічного аудиту, що забезпечить вибір способу трансферу та прийняття рішення щодо оптимального варіанту.

2) Організація процесу трансферу технологій на підприємстві, що включає підготовку та прийняття рішень у сфері ресурсного забезпечення трансферу, реалізації запланованих способів трансферу, побудови або адаптації організаційної структури управління, визначення підрозділів безпосередньо задіяних у трансфері технологій (відділ технологічного прогнозування, відділ НДДКР, патентно-ліцензійний відділ, відділ маркетингу, планово-економічний відділ, відділ трансферу технологій) та їх роль у реалізації процесу [5–7].

3) Стимулювання підприємства щодо здійснення трансферу технологій, що може бути виявлене у якості нормативно-правового регулювання (дотримання інноваційного шляху розвитку, прогнозування технологічного розвитку суспільства, запровадження системи технологічних стандартів, розвиток системи

охорони інтелектуальної власності); економічного стимулювання (система пільгових податків, кредитування, страхування технологічного трансферу, стимулювання винахідників, стимулювання високотехнологічного експорту); планування (формування держзамовлень на технології, розвиток ринку технологій).

4) Контролювання трансферу технологій як процес підвищення конкурентоспроможності підприємства має здійснюватись на попередньому, поточному і завершальному етапах контролю трансферу технологій на підприємстві. До основних завдань, які здійснюються в процесі контролю у сфері трансферу технологій на підприємстві, варто віднести розробку технологічних стандартів діяльності, оцінювання та розробку заходів щодо зменшення ризиків трансферу технологій.

5) Регулювання процесів трансферу технологій під впливом змін зовнішнього і внутрішнього середовища має здійснюватись з метою усунення відхилень з переглядом стандартів і критеріїв, коригування напрямків та пріоритетів технологічного розвитку на підприємстві.

Висновки. Отже, саме завдяки підвищенню інноваційного потенціалу на основі трансферу технологій можна забезпечити досягнення конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості на внутрішньому ринку та зайняти провідні позиції на міжнародних ринках товарів та послуг через вдалу конкурентну боротьбу та перемогу над суперниками.

Саме трансфер технологій може розглядатись як головне питання підвищення конкурентоспроможності як окремих підприємств легкої промисловості, так і галузі в цілому.

Слід відзначити, що для підприємств легкої промисловості утримати національні конкурентні переваги, реалізувати їх в економіці глобального ринку можна лише шляхом упровадження інноваційної моделі розвитку. Таким чином, визначальним пріоритетом для підприємств легкої промисловості мають стати розроблення та реалізація програми, спрямованої на розвиток інноваційної діяльності та трансферу технологій, утвердження легкої промисловості як однієї з пріоритетних галузей держави. Необхідно змінити пріоритети промислової політики України і перш за все здійснити переорієнтування промислового комплексу на переважний розвиток високотехнологічних галузей.

Інноваційний шлях розвитку дозволить не тільки прискорити економічний розвиток держави, але й досягти необхідного рівня конкурентоспроможності продукції підприємств легкої промисловості з метою вільного конкурування на світових ринках.

Література

1. Бойко Є. І. Механізми регулювання розвитку промислового виробництва регіону / Є. І. Бойко, М. П. Горін // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональна політика: досвід ЄС та його адаптація до умов України : зб. наук. праць. – Львів : НДІСЕП, 2003. – Вип. 5. – Ч. I. – 458 с.
2. Портер М. Конкуренція / М. Портер ; [пер. с англ. / под ред. Я.В. Заблоцкого]. – М. : Вільямс, 2001. – 495 с.
3. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер ; [пер. с англ. / под ред. В. Д. Щетинина]. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
4. Khalil. T Management of technology: the key to competitiveness and wealth creation. Boston: The McGraw–Hill Companies, Inc., 2000. – 483 p.
5. Андросова О.Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності : [монографія] / О.Ф. Андросова, А.В. Череп. – К. : Кондор: Запорізьк. націон. техн. ун-т, 2007. – 356 с.
6. Чумаченко Н.Г. Организационно-экономический механизм трансферта технологий (методические положения) / Чумаченко Н.Г., Амоша А.И., Саломатина Л.Н. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 2001. – 92 с.
7. Чухрай Н.І. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Н.І. Чухрай, Р. Патора – К. : Кондор: Нац. ун-т «Львів. політехніка». Вищ. шк. підприємництва та упр. (м. Лодзь, Польща), 2006. – 397 с.

References

1. Bojko E. I. Mehanizmi reguljuvannja rozvitku promislovogo virobництва regionu / E. I. Bojko, M. P. Gorin // Social'no-ekonomichni doslidzhennja v perehidnij period. Regional'na politika: dosvid ES ta jogo adaptacija do umov Ukraїni : zb. nauk. prac'. – L'viv : NDISEP, 2003. – Vip. 5. – Ch. I. – 458 s.
2. Porter M. Konkurencija / M. Porter ; [per. s angl. / pod red. Ja.V. Zablockogo]. – M. : Vil'jams, 2001. – 495 s.
3. Porter M. Mezhdunarodnaja konkurencija / M. Porter ; [per. s angl. / pod red. V. D. Shhetinina]. – M. : Mezhdunar. otnoshenija, 1993. – 896 s.
4. Khalil. T Management of technology: the key to competitiveness and wealth creation. Boston: The McGraw–Hill Companies, Inc., 2000. – 483 p.
5. Androsova O.F. Transfer tehnologij jak instrument realizacii innovacijnoї dijali'nosti : [monografija] / O.F. Androsova, A.V. Cherep. – K. : Kondor: Zaporiz'k. nacion. tehn. un-t, 2007. – 356 s.
6. Chumachenko N.G. Organizacionno-jekonomicheskij mehanizm transferta tehnologij (metodicheskie polozhenija) / Chumachenko N.G., Amosha A.I., Salomatina L.N. – Doneck : IJeP NAN Ukrainy, 2001. – 92 s.
7. Chuhraj N.I. Tovarna innovacijna politika: upravlinnja innovacijami na pidpriemstvi : [pidruch. dlja stud. vishh. navch. zakl.] / N.I. Chuhraj, R. Patora – K. : Kondor: Nac. un-t «L'viv. politehnika». Vishh. shk. pidpriemnictva ta upr. (m. Lodz', Pol'shha), 2006. – 397 s.

Рецензія/Peer review : 23.8.2013 р.

Надрукована/Printed :4.9.2013 р.

Рецензент: д.е.н, проф., проректор з НІП В.М. Нижник